

شماره: مپ/۱۷۹۹

تاریخ: ۱۸/۱۰/۱۳۸۲

بسمه تعالی

**جهت اطلاع مدیران عامل بانکهای دولتی (تجاری و تخصصی) و غیر دولتی و موسسه اعتباری
توسعه ارسال گردید.**

باسلام،

پیرو بخشنامه شماره مپ/۴۷۲ مورخ ۱۳۸۱/۴/۲۵ (پاراگراف پایانی بخشنامه مذکور)، به پیوست "دستورالعمل اجرایی چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار با احتساب حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌ها" که با عنایت به قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) مصوب ۱۳۶۲/۶/۸ مجلس شورای اسلامی و آئین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی قانون مذکور و همچنین با استفاده از نظرات کارشناسی دریافتی از بانکهای کشور و سایر مراجع ذیربط (موضوع بخشنامه شماره مپ/۱۷۲۷ مورخ ۱۳۸۱/۱۱/۱۳)، تهیه گردیده است جهت اجرا ارسال می‌گردد. مقتضی است دستور فرمایند مراتب به کلیه واحدهای ذیربط جهت اجرای دقیق آن، ابلاغ گردد، بنحویکه از سال مالی ۱۳۸۲ و به بعد تعیین سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار براساس دستورالعمل مذکور صورت پذیرد.

با اجرای مفاد دستورالعمل ارسالی، اجرای قسمتی از مفاد بخشنامه شماره ش/۲۲/۵۱۲ مورخ ۱۳۸۰/۱۰/۴ دبیرخانه شورای عالی بانکها دچار تغییر خواهد شد. ضمناً جدول پیوست شماره ۴ بعنوان اطلاعات و مدارک منضم به صورتهای مالی تلقی می‌گردد.

چنانچه در اجرای دستورالعمل مذکور نیاز به ایجاد سرفصل حساب یا حسابهای جدیدی باشد مقتضی است دستور فرمایند مراتب جهت اطلاع و اقدام به اداره نظارت بر موقعیت مالی بانکها منعکس گردد. /م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر

بهرام فیض زرین قلم

۳۸۱۶

۱۶-۱۶۱۵

دستور العمل اجرایی چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار

با احتساب حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌ها

چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار با احتساب حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌های مذکور در سیستم بانکی (بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی) بشرح زیر اعلام می‌گردد:

بخش اول – محاسبه سود قابل تقسیم (سود مشاع) بین بانک / موسسه و سپرده‌گذاران

باتوجه به مستندات قانونی موجود (پیوست شماره یک) موارد زیر بعنوان ملاکهای محاسبه سود قابل تقسیم (سود مشاع) بین بانک / موسسه و سپرده‌گذاران باید ملحوظ نظر قرار گیرد:

میانگین مانده ۵۲ هفته سال سپرده قانونی مربوط - ^(۱) میانگین مانده ۵۲ هفته سال انواع = خالص منابع سپرده‌گذاران (۱)
به انواع حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار

خالص منابع سپرده‌گذاران - ^(۳) [میانگین مانده ۵۲ هفته سال اوراق مشارکت + ^(۲) میانگین مانده ۵۲ هفته سال] = منابع بانک (۲)
خالص تسهیلات اعطایی

وجه التزام دریافتی بابت تسهیلات اعطایی + سود اوراق مشارکت + ^(۴) درآمد حاصله از تسهیلات اعطایی = سود مشاع (۳)

(۱) فقط انواع حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار ریالی باید در محاسبات مدنظر قرار گیرد و سپرده‌های ارزی در این محاسبات نباید منظور شود.

(۲) طبق پیوست شماره ۲.

(۳) طبق نظر دریافتی از حضرت آیت‌الله رضوانی مبالغ اوراق مشارکت در تبصره ذیل ماده ۳ قانون عملیات بانکی بدون ربا و سود متعلقه جزو سود مشاع منظور می‌گردد.

(۴) درآمد شعب خارج، درآمد تسهیلات ارزی و درآمد تسهیلات اعطایی به بانکها نباید منظور شود. نحوه شناسایی سود ناشی از سرمایه‌گذاری در سهام (مشارکت حقوقی، سرمایه‌گذاری مستقیم) طبق پیوست شماره ۳ خواهد بود.

$$\left[\frac{\text{سود مشاع}}{\text{منابع بانک} + \text{خالص منابع سپرده گذاران}} \times \text{خالص منابع سپرده گذاران} \right] + \text{جایزه سپرده قانونی مربوط به انواع حسابهای سپرده سرمایه گذاری مدت دار}$$

(سود متعلقه به منابع سپرده گذاران) منافع سپرده گذاران (۴)

بخش دوم - احتساب حق الوکاله بکارگیری سپرده های سرمایه گذاری مدت دار

پس از محاسبه میزان منافع سپرده گذاران (طبق مطالب مندرج در بخش اول) باید میزان حق الوکاله بکارگیری انواع حسابهای سپرده سرمایه گذاری مدت دار از منافع سپرده گذاران (منافع حاصل از بکارگیری مبالغ کل انواع سپرده های: کوتاه مدت، کوتاه مدت ویژه، یکساله، دوساله، سه ساله، چهارساله و پنج ساله) کسر و سپس مبلغ مانده (سود قطعی) بین کلیه دارندگان انواع حسابهای سپرده سرمایه گذاری مدت دار با توجه به مبلغ و مدت بکارگیری آنها تقسیم گردد.

به موجب تبصره ۱ ماده ۱۰ آئین نامه فصل دوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) مصوبه شماره ۸۱۹۶۲ مورخ ۱۳۶۲/۹/۲۷ هیات وزیران، شورای پول و اعتبار میزان حق الوکاله بکارگیری سپرده های سرمایه گذاری مدت دار را تعیین خواهند نمود که براین اساس باید توسط بانک/ موسسه اعتباری اعمال گردد. حق الوکاله بکارگیری انواع حسابهای سپرده سرمایه گذاری مدت دار جزو درآمد بانک/ موسسه اعتباری محسوب می گردد که باید به صورت سود و زیان بانک/ موسسه منتقل گردد.

بخش سوم - چگونگی تقسیم سود قطعی متعلقه به دارندگان حسابهای سپرده سرمایه گذاری

مدت دار

سود قطعی (پس از کسر حق الوکاله) در مقایسه با سودهای علی الحساب

پرداختی به سپرده گذاران طی سال مالی، یکی از ۳ حالت زیر را خواهد داشت:

- ۱- سودهای علی الحساب پرداختی به سپرده گذاران بیشتر از سود قطعی است.
- ۲- سودهای علی الحساب پرداختی به سپرده گذاران برابر با سود قطعی است.
- ۳- سودهای علی الحساب پرداختی به سپرده گذاران کمتر از سود قطعی است.

درحالت‌های اول و دوم سودهای علی‌الحساب پرداختی به سپرده‌گذاران بعنوان سود قطعی تلقی می‌گردد. درحالت سوم تفاوت، بشرح زیر باید بین سپرده‌گذاران تقسیم گردد:

براساس بند ب ماده ۶ قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) مصوب ۱۳۶۲/۶/۸ مجلس شورای اسلامی بانک / موسسه می‌تواند نسبت به تقسیم بقیه سود متعلقه به سپرده‌گذاران اقدام نماید مشروط به اینکه از سود علی‌الحساب پرداخت شده به سپرده‌گذاران طی سال مالی کمتر نگردد و همچنین میزان حق‌الوکاله بانکها از میزان حق‌الوکاله تعیین شده توسط شورای پول و اعتبار در کل تجاوز ننماید. (طبق فرم پیوست شماره ۴)

لذا مبلغ مازاد به تشخیص بانک و براساس اولویتها، ترجیحات و برنامه‌ریزیهای آتی هیات مدیره بین سپرده‌های مختلف (کوتاه‌مدت، کوتاه‌مدت ویژه، یکساله، دوساله، سه‌ساله، چهارساله و پنج‌ساله) با رعایت شرط فوق تقسیم می‌گردد بنحویکه در هر گروه سپرده‌ها، یکسان عمل گردد.

مستندات قانونی و مقرراتی تعیین سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار با احتساب
حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌ها

الف) قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) مصوب ۱۳۶۲/۶/۸ مجلس شورای اسلامی
(مورد تایید ۱۳۶۲/۶/۱۰ شورای نگهبان)

فصل دوم - تجهیز منابع پولی

ماده ۳- بانک‌ها می‌توانند، تحت هر یک از عناوین ذیل، به قبول سپرده مبادرت نمایند:

الف - سپرده‌های قرض الحسنه :

۱ - جاری.

۲ - پس انداز.

ب - سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار .

تبصره - سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار که بانک در بکار گرفتن آنها وکیل می‌باشد،
در امور مشارکت، مضاربه، اجاره بشرط تملیک، معاملات اقساطی، مزارعه، مساقات، سرمایه‌گذاری
مستقیم، معاملات سلف و جعاله مورد استفاده قرار می‌گیرد .

ماده ۶ - بانک‌ها می‌توانند ، به منظور جذب و تجهیز سپرده‌ها ، با اتخاذ روش‌های

تشویقی، از امتیازات ذیل به سپرده‌گذاران اعطا نمایند :

الف - اعطای جوایز غیر ثابت نقدی و یا جنسی برای سپرده‌های قرض الحسنه .

ب - تخفیف و یا معافیت سپرده‌گذاران از پرداخت کارمزد و یا حق‌الوکاله.

پ - دادن حق تقدم به سپرده‌گذاران برای استفاده از تسهیلات اعطائی بانکی، در

موارد مذکور در فصل سوم.

فصل چهارم - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سیاست پولی

ماده ۲۰ - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در حسن اجرای نظام پولی و اعتباری کشور می‌تواند با استفاده از ابزار ذیل، طبق آئین نامه ای که به تصویب هیئت وزیران می‌رسد و بر اساس ماده ۱۹، در امور پولی و بانکی دخالت و نظارت کند:

۱-

۲-

۳-

۴ - تعیین انواع و میزان حداقل و حداکثر کارمزد خدمات بانکی (مشروط بر اینکه بیش از هزینه کار انجام شده، نباشد) و حق الوکاله بکارگیری سپرده های سرمایه گذاری که توسط بانکها دریافت می شود.

۵ -

۶-

فصل پنجم - متفرقه

ماده ۲۳ - وجوه دریافتی تحت عنوان کارمزد و حق الوکاله جزو درآمدهای بانکها بوده و قابل تقسیم بین سپرده گذاران نمی باشد.

ب) آیین نامه های قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)

آئین نامه فصل دوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) (تصویب نامه شماره ۸۱۹۶۲ مورخ ۱۳۶۲/۹/۲۷ هیئت وزیران)

ماده ۸ - بانکها استرداد اصل سپرده های سرمایه گذاری مدت دار را تعهد و یا به هزینه خود بیمه مینمایند.

ماده ۹ - بانکها سپرده های سرمایه گذاری مدت دار را که در به کار گرفتن آنها وکیل می باشند، به عنوان منابع سپرده گذار ، در امور مشارکت، مضاربه، اجاره به شرط تملیک ، معاملات اقساطی، مزارعه ، مساقات ، سرمایه گذاری مستقیم ، معاملات، سلف و جعاله مورد استفاده قرار میدهند.

تبصره - قبول سپرده های سرمایه گذاری مدت دار برای مصرف در یک طرح خاص ، طبق مقررات مربوط ، مجاز است. شمول حکم ماده ۸ در مورد این قبیل سپرده ها منوط به درج آن در قرارداد مربوطه میباشد.

ماده ۱۰ - بهیچ یک از سپرده های دریافتی تحت عنوان سپرده های سرمایه گذاری مدت دار رقم تعیین شده از قبل به عنوان سود پرداخت نخواهد شد . منافع حاصله از عملیات موضوع ماده ۹ بر اساس قرار داد منعقد، متضمن وکالت ، بین بانک و سپرده گذار متناسب با مدت و مبالغ سپرده های سرمایه گذاری، پس از وضع سپرده های قانونی مربوط و رعایت سهم منابع بانک به نسبت مدت و مبلغ در کل وجوه بکار گرفته شده در این عملیات تقسیم خواهد شد.

تبصره ۱ - حق الوکاله بکارگیری سپرده های سرمایه گذاری از سهم منافع سپرده گذاران کسر خواهد شد. میزان حداقل و حداکثر حق الوکاله به تصویب شورای پول اعتبار خواهد رسید.

تبصره ۲- در قراردادهای منعقد بین بانک و سپرده گذار قید مصالحه منافع مصرف مشاع سپرده و نحوه محاسبه و پرداخت منافع الزامی است.

ماده ۱۱ - بانکها در تأمین منابع لازم جهت تسهیلات اعطائی عملیات موضوع ماده ۹ اولویت به منابع سپرده گذار خواهند داد. در صورتیکه مجموع تسهیلات اعطائی موضوع امور ماده ۹ کمتر و یا مساوی مجموع سپرده های سرمایه گذاری مدت دار پس از وضع سپرده های قانونی مربوط باشد تمام منافع موضوع این ماده بین سپرده گذاران تقسیم خواهد شد. در صورتیکه مجموع تسهیلات اعطائی بانکها برای این امور بیشتر از مجموع این قبیل سپرده ها باشد، ما به التفاوت سهم منابع بانک محسوب خواهد شد.

آئین نامه فصل چهارم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) (تصویب نامه شماره ۸۸۵۲۶ مورخ ۱۳۶۲/۱۲/۱۷ هیئت وزیران)

ماده ۳ - در حسن اجرای سیاست پولی و اعتباری و حفظ ارزش پول ، بانک مرکزی می تواند علاوه بر بکار گرفتن ابزار سیاست پولی موضوع قانون پولی و بانکی، در حدی که مغایر مفاد قانون عملیات بانکی بدون ربا نباشد ، با تصویب شورای پول و اعتبار ، با استفاده از ابزار ذیل، در امور پولی و بانکی دخالت و نظارت کند.

۱ -

۲ -

۳ -

۴ -

۵ -

۶ -

۷- تعیین حداقل و یا حداکثر میزان انواع حق الوکاله بکارگیری سپرده های سرمایه گذاری. حق الوکاله مذکور می تواند شامل: هزینه های اداری بانکها برای تجهیز و اداره سپرده های موصوف نیز بشود. در هر صورت مبلغ دیگری تحت هیچ عنوان توسط بانکها از صاحبان سپرده های سرمایه گذاری اخذ نخواهد شد.

۸ -

۹ -

آئین نامه فصل پنجم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) (تصویب نامه شماره ۸۸۵۲۸ مورخ ۱۳۶۲/۱۲/۱۷ هیئت وزیران)

ماده ۳ - در مواردی که تأمین منابع، توسط یک بانک برای بانکهای دیگر از محل منابع سپرده گذار صورت گیرد، بانک گیرنده منابع به وکالت توکیلی از طرف بانک تأمین کننده منابع، وجوه حاصله را طبق ضوابط مربوط به سپرده های سرمایه گذاری بشرح آئین نامه تجهیز منابع پولی (موضوع تصویب نامه شماره ۸۱۹۶۲ مورخ ۱۳۶۲/۱۰/۱۲) منحصرأً به مصارف امور موضوع ماده ۹ خواهد رساند.

تبصره - حق الوکاله بکار گیری سپرده‌ها بر اساس توافق بین بانکهای طرف معامله تعیین خواهد شد. در هر حال، حق الوکاله ای که از صاحبان سپرده های سرمایه گذاری اخذ خواهد شد، مجموعاً از حد تعیین شده، به موجب بند ۴ ماده ۲۰ قانون تجاوز نخواهد کرد.

ج) دستورالعملهای اجرایی قانون عمیات بانکی بدون ربا (بهره)

دستورالعمل اجرایی قبول سپرده مصوبه پانصد و چهاردهمین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ ۱۳۶۲/۱۰/۱۸

بخش دوم - سپرده های سرمایه گذاری مدت دار

ماده ۱۱ - بانکها در بکار گرفتن سپرده های سرمایه گذاری مدت دار وکیل سپرده گذار

میباشند

ماده ۱۵ - سهم منافع (سود) سپرده گذاران، بر اساس مدت و مبلغ سپرده هریک بین

آنان تقسیم و پس از کسر حق الوکاله بانک پرداخت خواهد شد.

ماده ۱۶ - حداقل و حداکثر حق الوکاله بانک بابت بکارگیری سپرده های سرمایه گذاری

توسط شورای پول و اعتبار تعیین خواهد شد. حق الوکاله مزبور میتواند شامل هزینه های بکارگیری

سپرده های موصوف باشد. در هر صورت مبلغ دیگری تحت هیچ عنوان از سپرده گذار اخذ نخواهد

شد.

تبصره - بانکها میتوانند در میزان حق الوکاله بکار گیری سپرده های سرمایه گذاری

بلندمدت برای سپرده گذاران تخفیف قائل شوند. میزان تخفیف متناسب با مدت و مبلغ سپرده ها

خواهد بود .

ماده ۱۹ - ذکر موارد ذیل توسط بانکها در قرارداد موضوع ماده ۱۸ الزامی است :

۱- موضوع وکالت برای بکارگیری سپرده ها در امور موضوع ماده ۱۲.

۲- حق توکیل به غیر

۳ - مصرف مشاع سپرده ها

۴ - حداقل مبلغ سپرده

۵ - تعهد استرداد سپرده

۶ - حداقل مدت

۷ - نحوه تمدید

۸ - نحوه محاسبه، تقسیم و پرداخت سود

۹ - موضوع اخذ حق الوکاله

۱۰ - مصالحه منافع بین بانک و سپرده گذار و بین سپرده گذاران

۱۱ - ذکر امتیازات موضوع مواد ۱۶ و ۱۷ بر حسب مورد

۱۲ - هر مورد لازم دیگر

دولتی

تسهیلات اعطایی تبصره‌ای دولتی	
حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / مضاربه / دولتی	۳.۱.۰۳۴۰
حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / سلف / دولتی	۳.۱.۰۳۸۰
حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / مشارکت مدنی / دولتی	۳.۱.۰۴۲۰
حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / جعاله / دولتی	۳.۱.۰۴۶۰
حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / فروش اقساطی / دولتی	۳.۱.۰۵۰۰
حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / اجاره بشرط تملیک / دولتی	۳.۱.۰۵۴۰
حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای مسکن / دولتی	۳.۱.۰۶۳۰
تسهیلات اعطایی غیر تبصره‌ای دولتی	
حساب تسهیلات اعطایی / مضاربه / دولتی	۳.۱.۰۳۶۰
حساب تسهیلات اعطایی / سلف / دولتی	۳.۱.۰۴۰۰
حساب تسهیلات اعطایی / مشارکت مدنی / دولتی	۳.۱.۰۴۴۰
حساب تسهیلات اعطایی / جعاله / دولتی	۳.۱.۰۴۸۰
حساب تسهیلات اعطایی / فروش اقساطی / دولتی	۳.۱.۰۵۲۰
حساب تسهیلات اعطایی / اجاره بشرط تملیک / دولتی	۳.۱.۰۵۶۰
حساب تسهیلات اعطایی مسکن / دولتی	۳.۱.۰۶۵۰
حساب پیش‌پرداخت بابت خرید اموال معاملات / دولتی	۳.۱.۰۸۲۰
حساب کالای معاملات سلف (دولتی)	۳.۱.۰۸۴۰
حساب کار در جریان جعاله / دولتی	۳.۱.۰۸۵۰
حساب اموال خریداری برای فروش اقساطی / دولتی	۳.۱.۰۸۷۰
حساب اموال خریداری برای اجاره بشرط تملیک / دولتی	۳.۱.۰۸۹۰
مطالبات سررسید گذشته و معوق دولتی	
حساب مطالبات سررسید گذشته تسهیلات تبصره‌ای / دولتی	۳.۱.۰۹۳۰
حساب مطالبات سررسید گذشته تسهیلات / دولتی	۳.۱.۰۹۵۰
حساب مطالبات معوق تسهیلات تبصره‌ای / دولتی	۳.۱.۰۹۸۰
حساب مطالبات معوق تسهیلات / دولتی	۳.۱.۱۰۰۰
کسر می‌شود	
حساب مضاربه - وجوه دریافتی / دولتی	۳.۲.۰۴۶۰
حساب مشترک مشارکت مدنی / دولتی (سهام بانک)	۳.۲.۰۴۷۰
حساب سود سالهای آینده تسهیلات / دولتی	۳.۲.۰۵۶۰
حساب سود سالهای آینده تسهیلات تبصره‌ای به تعهد دولت	۳.۲.۰۵۷۰
حساب سود و کارمزد سالهای آینده (دولتی)	۳.۲.۰۵۸۰
حساب سود معوق تسهیلات / دولتی	۳.۲.۰۶۰۰
حساب سود معوق تسهیلات تبصره‌ای به تعهد دولت	۳.۲.۰۶۱۰
حساب سود و کارمزد معوق (دولتی)	۳.۲.۰۶۲۰
جمع خالص تسهیلات:	
سرمایه‌گذاری در بخش دولتی	
حساب مشارکت حقوقی / دولتی	۳.۱.۰۶۰۰

غیردولتی

تسهیلات اعطایی تبصره‌ای غیردولتی	
حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / مضاربه / غیردولتی	۳.۱.۰۳۵۰
حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / سلف / غیردولتی	۳.۱.۰۳۹۰
حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / مشارکت مدنی / غیردولتی	۳.۱.۰۴۳۰
حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / جعاله / غیردولتی	۳.۱.۰۴۷۰
حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / فروش اقساطی / غیردولتی	۳.۱.۰۵۱۰
حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / اجاره بشرط تملیک / غیردولتی	۳.۱.۰۵۵۰
حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای مسکن / غیردولتی	۳.۱.۰۶۴۰
تسهیلات اعطایی غیر تبصره‌ای غیردولتی	
حساب تسهیلات اعطایی / مضاربه / غیردولتی	۳.۱.۰۳۷۰
حساب تسهیلات اعطایی / سلف / غیردولتی	۳.۱.۰۴۱۰
حساب تسهیلات اعطایی / مشارکت مدنی / غیردولتی	۳.۱.۰۴۵۰
حساب تسهیلات اعطایی / جعاله / غیردولتی	۳.۱.۰۴۹۰
حساب تسهیلات اعطایی / فروش اقساطی / غیردولتی	۳.۱.۰۵۳۰
حساب تسهیلات اعطایی / اجاره بشرط تملیک / غیردولتی	۳.۱.۰۵۷۰
حساب تسهیلات اعطایی مسکن / غیردولتی	۳.۱.۰۶۶۰
حساب پیش‌پرداخت بابت خرید اموال معاملات / غیردولتی	۳.۱.۰۸۳۰
حساب کالای معاملات سلف (غیردولتی)	۳.۱.۰۸۴۰
حساب کار در جریان جعاله / غیردولتی	۳.۱.۰۸۶۰
حساب اموال خریداری برای فروش اقساطی / غیردولتی	۳.۱.۰۸۸۰
حساب اموال خریداری برای اجاره بشرط تملیک / غیردولتی	۳.۱.۰۹۰۰
حساب طرح‌های مجتمع مسکونی بانک مسکن	۳.۱.۱۱۱۰
مطالبات سررسید گذشته و معوق غیردولتی	
حساب مطالبات سررسید گذشته تسهیلات تبصره‌ای / غیردولتی	۳.۱.۰۹۴۰
حساب مطالبات سررسید گذشته تسهیلات / غیردولتی	۳.۱.۰۹۶۰
حساب مطالبات معوق تسهیلات تبصره‌ای / غیردولتی	۳.۱.۰۹۹۰
حساب مطالبات معوق تسهیلات / غیردولتی	۳.۱.۱۰۱۰
کسر می‌شود	
حساب مضاربه - وجوه دریافتی / غیردولتی	۳.۲.۰۴۵۰
حساب مشترک مشارکت مدنی / غیردولتی (سهام بانک)	۳.۲.۰۴۷۰
حساب سود سالهای آینده تسهیلات / غیردولتی	۳.۲.۰۵۵۰
حساب سود و کارمزد سالهای آینده (غیردولتی)	۳.۲.۰۵۸۰
حساب سود معوق تسهیلات / غیردولتی	۳.۲.۰۵۹۰
حساب سود و کارمزد معوق (غیردولتی)	۳.۲.۰۶۲۰
جمع خالص تسهیلات:	
سرمایه‌گذاری در بخش غیردولتی	
حساب مشارکت حقوقی / غیردولتی	۳.۱.۰۶۱۰
حساب سرمایه‌گذاری مستقیم	۳.۱.۰۶۲۰
جمع:	

* تسهیلات اعطایی به بانکها نباید جزو تسهیلات اعطایی محسوب گردد.

* فقط تسهیلات اعطایی به ریال بایستی در محاسبات مدنظر قرار گیرد و تسهیلات ارزی نباید در این محاسبات وارد شود.

* برخی حسابها نظیر: کالای معاملات سلف، سود و کارمزد سالهای آینده، سود و کارمزد معوق و ... در سرفصل حسابهای دفتر کل به: دولتی و غیردولتی تفکیک نگردیده است که در صورت ریز ... باید این عمل انجام شود.

نحوه شناسایی سود ناشی از سرمایه‌گذاری در سهام
(مشارکت حقوقی، سرمایه‌گذاری مستقیم) توسط بانکها

الف- طبقه‌بندی سرمایه‌گذاری در سهام سایر شرکتها توسط بانکها

سرمایه‌گذاری در سهام سایر شرکتها توسط بانکها، برحسب میزان نفوذ و کنترل به سه گروه زیر طبقه‌بندی می‌شود، که نحوه گزارشگری و حسابداری هر یک متفاوت خواهد بود:

الف-۱- سرمایه‌گذاری کمتر از ۲۰ درصد در سهام با حق رای: در این حالت فرض بر این است که شرکت سرمایه‌گذار نفوذ قابل ملاحظه‌ای^۲ بر شرکت سرمایه‌پذیر ندارد. این گروه خود به دو دسته تقسیم می‌گردد، دسته اول: آن دسته از سهام که ارزش متعارف^۳ آن مشخص و معلوم است، این دسته از سهام طبق استاندارد حسابداری سرمایه‌گذاری در اوراق قرضه و سهام (SFASB-۱۱۵) باید به ارزش متعارف در تاریخ ترازنامه شناسایی و در صورتهای مالی ثبت گردد. دسته دوم: آن دسته از سهام که نمی‌توان ارزش متعارف آنها را تعیین نمود که روش بهای تمام شده ملاک عمل ارزیابی این دسته از سهام خواهد بود.

الف-۲- سرمایه‌گذاری بین ۲۰ تا ۵۰ درصد در سهام با حق رای: در این حالت فرض بر این است که شرکت سرمایه‌گذار دارای نفوذ قابل ملاحظه بر شرکت سرمایه‌پذیر است و بنابراین روش حسابداری آن باید متفاوت با روش حسابداری مندرج بند یک فوق‌الاشاره باشد، زیرا در حالت فوق‌الذکر فرض بر این است که دو شرکت (شرکت سرمایه‌گذار و سرمایه‌پذیر) دارای دو شخصیت حسابداری جداگانه هستند، درحالی که زمانی که شرکت سرمایه‌گذار در شرکت سرمایه‌پذیر نفوذ قابل ملاحظه دارد فرض این است

۱- اصطلاح نفوذ قابل ملاحظه طبق بیانیه شماره ۲۰ اصول و ضوابط حسابداری و حسابرسی - رهنمودهای حسابداری، تحت عنوان "حسابرسی سرمایه‌گذاری در واحدهای تجاری وابسته" به این شرح تعریف شده است: "نفوذ قابل ملاحظه عبارتست از مشارکت در تصمیم‌گیریهایی مربوط به سیاستهای مالی و عملیاتی واحد تجاری، ولی نه در حد کنترل سیاستهای مزبور."

۲- ارزش متعارف، معرف مبلغی است که می‌تواند براساس آن اوراق بهادار در معامله‌ای حقیقی و بی‌شبهه بین خریدار و فروشنده مایل و آگاه مبادله شود.

که این دو شرکت از بعد حسابداری دارای شخصیت یگانه‌ای هستند لذا باید شرکت سرمایه‌گذار به نحوی عمل نماید که حساب سرمایه‌گذاری همواره معرف سهم نسبی واحد سرمایه‌گذار از ارزش دفتری خالص داراییهای واحد سرمایه‌پذیر و درآمد سرمایه‌گذاری معرف سهم نسبی واحد سرمایه‌گذار از درآمد واحد سرمایه‌پذیر باشد. (این نحوه حسابداری همان روش ارزش ویژه است)

الف-۳- سرمایه‌گذاری بیشتر از ۵۰ درصد در سهام با حق رای: در این حالت فرض بر این است که شرکت سرمایه‌گذار کنترل^۴ بر شرکت سرمایه‌پذیر دارد. در این صورت شرکت سرمایه‌پذیر شرکت فرعی و شرکت سرمایه‌گذار، شرکت اصلی خواهد بود و به لحاظ مقاصد گزارشگری مالی تهیه صورتهای مالی تلفیقی برای شرکت اصلی الزامی خواهد بود.

ب- نحوه‌شناسایی درآمد سرمایه‌گذاری در سهام (مشارکت حقوقی، سرمایه‌گذاری مستقیم) منظور از درآمد سرمایه‌گذاری در سهام، درآمد ناشی از توزیع سود به اشکال مختلف پس از پیشنهاد هیئت مدیره و تصویب مجمع عمومی شرکت سرمایه‌پذیر است که می‌تواند به صورت نقدی، سهمی و یا غیرنقدی بوده و همچنین درآمد ناشی از واگذاری سهام که بشرح زیر می‌باشد:

ب-۱- سرمایه‌گذاری کمتر از ۳۰ درصد در سهام با حق رای:

ب-۱-۱- سود نقدی سهام:

سود نقدی سهام پس از اعلام تصویب مجمع عمومی حداکثر ظرف مدت ۸ ماه بایستی پرداخت شود. سود نقدی سرمایه‌گذاری در سهام که حسابداری آن طبق روش

پیوست بخشنامه شماره مپ/۱۷۹۹ مورخ ۱۳۸۲/۱۰/۱۸

۴- در استاندارد شماره ۲۰ (مذکور در صفحه قبل) کنترل را چنین تعریف نموده‌است:
"کنترل عبارتست از توانایی هدایت سیاستهای مالی و عملیاتی یک واحد تجاری به منظور کسب منافع اقتصادی از فعالیتهای آن"

ارزش متعارف یا روش بهای تمام شده انجام می‌شود در تاریخ اعلام سود نقدی سهام، به عنوان درآمد شناسایی می‌شود.

۲-ب-۱- سود سهمی (سهام جایزه):

توزیع سود به شکل سهم (سود سهمی) که راه دیگر توزیع سود بین صاحبان سهام است توسط دریافت‌کننده به عنوان درآمد سرمایه‌گذاری شناسایی نمی‌شود. توزیع سود به شکل سهم موجب تغییر در داراییها و بدهیها یا حقوق صاحبان سهام شرکت سرمایه‌پذیر نمی‌گردد بلکه موجب تغییر در اجزای متشکله حقوق صاحبان سهام می‌گردد.

ماهیت سود سهمی از دیدگاه سرمایه‌گذار باتوجه به اثر آن بر شرکت توزیع‌کننده سود سهمی تعیین می‌گردد. سرمایه‌گذار هنگام دریافت سود سهمی هیچ‌گونه دارایی دریافت نمی‌کند (و ثبتي هم از این بابت نخواهد داشت) و میزان نسبی سرمایه‌گذاری آن در شرکت سرمایه‌پذیر نیز تغییر نمی‌کند بلکه تنها تعداد سهام بیشتری را با همان نسبت مالکیت قبلی در اختیار خواهد داشت. بنابراین، دریافت سود سهمی ارزش ثبت شده سرمایه‌گذاری را افزایش نمی‌دهد اما بهای تمام شده هر سهم را کاهش می‌دهد.

۳-ب-۱- سود غیرنقدی سهام:

یک واحد تجاری ممکن است سود سهام اعلام شده را به شکل دارایی‌های غیر از وجه نقد (مانند: زمین، محصولات، ماشین‌آلات و ...) پرداخت نماید. اینگونه سود غیرنقدی در تاریخ اعلام سود سهام و قبل از ثبت سود سهام باید به ارزش متعارف بازار ارزشیابی شوند. چون شرکت سرمایه‌پذیر همانند پرداخت سود نقدی تمامی امکان استفاده از داراییهایی را که باید توزیع شود در تاریخ تصویب و اعلام سود از دست می‌دهد، بنابراین ارزش متعارف بازار دارایی در تاریخ مزبور باید مبنا قرار گیرد و شرکت سرمایه‌پذیر باید سود یا زیان حاصل از واگذاری دارایی را در تاریخ اعلام سود غیرنقدی سهام شناسایی نماید و همچنین شرکت سرمایه‌گذاری که زیر ۲۰٪ سهام با حق رای شرکت سرمایه‌پذیر را داراست بایستی سود غیرنقدی سهام را به ارزش متعارف در حساب درآمد سرمایه‌گذاری شناسایی نماید.

ب-۲ و ۳- سرمایه‌گذاری بین ۳۰ تا ۵۰ و بیشتر از ۵۰ درصد در سهام با حق رای:

همانگونه که اشاره شد روش ارزش ویژه بر این فرض مبتنی است که واحد سرمایه‌گذار تعداد کافی از سهام واحد سرمایه‌پذیر را در مالکیت دارد به‌گونه‌ای که می‌تواند بر خط مشی‌های مالی و عملیاتی واحد سرمایه‌پذیر نفوذ موثر اعمال کند. یکی از آثار نفوذ موثر، تاثیر بر سیاستهای توزیع سود سهام واحد سرمایه‌پذیر است. بنابراین سود سهام قابل توزیع توسط واحد سرمایه‌پذیر دیگر نمی‌تواند معیار مناسبی در مورد بازده سرمایه‌گذاری واحد سرمایه‌گذار محسوب شود. زیرا فرض بر این است که واحد سرمایه‌گذار می‌تواند بر سیاستهای اعلام و توزیع سود سهام توسط واحد سرمایه‌پذیر اثر بگذارد. در چنین حالتی، سیاست توزیع سود سهام توسط واحد سرمایه‌پذیر ممکن است بجای این که معیاری برای اندازه‌گیری سودآوری سرمایه‌گذاری تلقی شود، بیانگر ملاحظات نظیر حفظ نقدینگی واحد سرمایه‌پذیر یا تامین نیازمندیهای نقدی واحد سرمایه‌گذار باشد.

در روش ارزش ویژه، حساب سرمایه‌گذاری در تاریخ خرید به بهای تمام شده سرمایه‌گذاری بدهکار می‌شود و سپس براساس ثبتهای زیر در زمانهای مناسب این حساب تعدیل می‌گردد:

- ۱- ثبت سهم مناسبی از سود خالص گزارش شده شرکت سرمایه‌پذیر.
- ۲- ثبت پرداخت هرگونه سود نقدی سهام توسط شرکت سرمایه‌پذیر.
- ۳- ثبت سهم مناسبی از مازاد بهای تمام شده سرمایه‌گذاری بر سهم واحد سرمایه‌گذار از ارزش دفتری خالص دارائیه‌های واحد سرمایه‌پذیر.
- ۴- ثبت استهلاک هرگونه سرقفلی خریداری شده.
- ۵- ثبت هرگونه سود یا زیان حاصل از فروش بخشی از سرمایه‌گذاری.
- ۶- حذف هرگونه سود یا زیان بین شرکتها که ناشی از مبادلات بین شرکتها سرمایه‌گذار و سرمایه‌پذیر است.

پیوست شماره ۳

بنابراین زمانی که روش حسابداری سرمایه‌گذاری شرکت سرمایه‌گذار، ارزش ویژه است، سود سهام دریافتی نقدی و غیرنقدی را باید به مثابه برگشت سرمایه خود بداند و حساب سرمایه‌گذاری را بستانکار نماید. اما همانطور که در بخش قبل ذکر شد زمانی که شرکت سرمایه‌پذیر اقدام به توزیع سود سهمی (سهام جایزه) می‌نماید، شرکت سرمایه‌گذار ثبتي در حسابها درج نمی‌نماید و فقط بهای تمام شده هر واحد سهم کاهش می‌یابد یعنی ارزش ثبت شده سهام به تعداد جدید سهام (پس از صدور سهام جایزه) تقسیم می‌گردد تا بهای تمام شده هر واحد بدست بیاید که بالطبع در قیاس با قبل از صدور سهام جایزه کاهش خواهد یافت.

ب-۴- واگذاری سرمایه‌گذاری (سهام)

هرگاه یک سرمایه‌گذاری واگذار شود، تفاوت عواید حاصل از واگذاری و مبلغ دفتری باید به عنوان درآمد یا هزینه شناسایی شود. بدیهی است در این حالت حساب "ذخیره کاهش ارزش سهام" مربوطه باید تسویه و صفر شود. در مورد سرمایه‌گذاریهای جاری که به خالص ارزش فروش یا ارزش بازار ثبت شده و سرمایه‌گذاریهای بلندمدتی که به مبلغ تجدید ارزیابی انعکاس یافته است، سود یا زیان واگذاری باید نسبت به آخرین مبلغ دفتری و در مورد سرمایه‌گذاریهای جاری سریع‌المعامله که براساس پرتفوی سرمایه‌گذاری به اقل بهای تمام شده و خالص ارزش فروش نشان داده می‌شود، سود یا زیان واگذاری باید نسبت به بهای تمام شده تعیین شود. در مورد سرمایه‌گذاریهایی که به عنوان دارایی جاری نگهداری شده است، تفاوت ناشی از واگذاری باید به عنوان درآمد یا هزینه سرمایه‌گذاری و در مورد سرمایه‌گذاریهای بلندمدت، تفاوت مذکور باید به عنوان سود یا زیان واگذاری شناسایی شود. هرگونه خالص مازاد ناشی از تجدید ارزیابی یک سرمایه‌گذاری که قبلاً در حساب مازاد تجدید ارزیابی منظور و در آن نگهداری شده است، باید به عنوان تغییر در اجزای حقوق صاحبان سرمایه، به بستانکار حساب سود و زیان انباشته منظور شود.

لازم بذکر است که بندهای ۲۹ الی ۳۳ استاندارد حسابداری شماره ۳ تحت عنوان درآمد عملیاتی به مقوله نحوه شناسایی "سود تضمین شده، درآمد حق امتیاز و سود سهام" پرداخته است. همچنین نحوه حسابداری سرمایه‌گذاریها در استاندارد حسابداری شماره ۱۵ کمیته فنی سازمان حسابرسي به تشریح آمده است که درسطور قبل به اختصار توضیحاتی داده شده است.

پیوست شماره ۴

صورت محاسبه سود قطعی سپرده های سرمایه گذاری مدت دار با احتساب حق الوکاله بکارگیری سپرده ها

مبلغ به ریال				شرح
				*تسهیلات اعطایی به بخش دولتی :
				*تسهیلات اعطایی به بخش غیردولتی :
				*سرمایه گذاری و مشارکتها (دولتی):
				*سرمایه گذاری و مشارکتها (غیردولتی):
				اوراق مشارکت:
				جمع تسهیلات/اعطایی سرمایه گذاری، مشارکت و اوراق مشارکت = (۱):
				سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت:
				سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت ویژه:
				سپرده سرمایه گذاری یکساله:
				سپرده سرمایه گذاری دو ساله:
				سپرده سرمایه گذاری سه ساله:
				سپرده سرمایه گذاری چهار ساله:
				سپرده سرمایه گذاری پنج ساله:
				جمع انواع حسابهای سپرده سرمایه گذاری مدت دار :
				کسر می شود سپرده قانونی مربوط به انواع حسابهای سپرده سرمایه گذاری مدت دار:
				خالص منابع سپرده گذاران = (۲):
				منابع بانک = (۱-۲):
				سود دریافتی از تسهیلات اعطایی، سرمایه گذاری و مشارکتها و اوراق مشارکت:
				وجه التزام دریافتی از محل تسهیلات اعطایی:
				جمع سود مشاع = (۳):
				سهم سپرده گذاران از سود مشاع = (۴) = (۳) × (۱) ÷ (۲):
				جایزه سپرده قانونی مربوط به انواع حسابهای سپرده گذاری مدت دار = (۵):
				منافع سپرده گذاران = (۴+۵):
				کسر می شود حق الوکاله:
				سود قطعی قابل تقسیم بین انواع سپرده های سرمایه گذاری مدت دار:
				سود علی الحساب پرداختی به سپرده گذاران طی سال مالی:
				کسری (مازاد) پرداختی به سپرده گذاران:

*طبق پیوست شماره ۲
مبالغ تسهیلات اعطایی، سرمایه گذاری و مشارکتها، اوراق مشارکت، انواع سپرده های سرمایه گذاری مدت دار و سپرده قانونی مربوطه باید براساس میانگین ۵۴ هفته سال محاسبه گردد.

